

2023-10-17
Jämställdhetsmyndigheten
info@jamstalldhetsmyndigheten.se
Diarienummer: ALLM 2023/186

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia till ju.L4@regeringskansliet.se
Diarienummer Ju2023/01567

JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETENS REMISSVAR PÅ PROMEMORIAN VISTELSEFÖRBUD PÅ ALLMÄN PLATS OCH VISSA ANDRA PLATSER, DS 2023:17

Sammanfattning

Jämställdhetsmyndigheten avstyrker förslagen som presenteras i promemorian. Myndigheten anser att:

- Förslagen bygger inte på en tillräckligt grundlig utredning.
- Det brottsförebyggande arbetet mot gängkriminalitet borde samordnas med det våldsförebyggande arbetet mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel.
- Förslagen utgör en omotiverad inskränkning i barns fri- och rättigheter.

Inledande synpunkter

Myndighetens yttrande är avgränsat till de frågor som rör vårt verksamhetsområde.

Synpunkter enligt utredningens disposition

7. En ny reglering om vistelseförbud

Jämställdhetsmyndigheten avstyrker promemorians förslag om en möjlighet att meddela vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser. Förslagen riskerar att få långtgående konsekvenser och innebär stora inskränkningar i flera rättigheter, såsom enskildas rörelsefrihet och integritet. Förslagen innebär även att förbud ska kunna meddelas för personer som inte själva dömts eller misstänkts för ett konkret brott. Myndigheten anser att förslagen inte bygger på en tillräckligt grundlig utredning som gör dem godtagbara utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv.

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i att åtgärder behövs för att bekämpa gängkriminaliteten. Det är emellertid tveksamt om förslagen uppfyller syftet. Det rör sig om högst ett hundratal ärenden om vistelseförbud per år, initialt lägre än så. Endast ett mindre antal kombineras med villkor om elektronisk övervakning. Det finns frågetecken kring hur effektiv polisens övervakning och hantering av larm kommer vara när villkor om elektronisk övervakning finns. Ett annat frågetecken är hur vistelseförbud ska kontrolleras när villkor om elektronisk övervakning saknas.

Utredningen skriver att ”Bakom varje person som dödas eller döms till fängelse bedömer Polismyndigheten att det står ett tio-femton-tal bakom som vill ta dennes plats”.¹ Jämställdhetsmyndigheten anser att det inte är tillräckligt utrett hur förslagen om vistelseförbud ska lösa det grundläggande problemet med tillväxt och återväxt i de kriminella miljöerna. Detsamma gäller hur förslagen ska förhindra att den kriminella verksamheten förflyttas till andra platser eller arenor.

Jämställdhetsmyndigheten är därtill tveksam till effektiviteten i promemorians repressiva förslag. Det finns en risk att distansen mellan samhället och personer som redan upplever att de lever i utanförskap växer ytterligare.

Jämställdhetsperspektivet

I promemorian bedöms förslagen få positiva konsekvenser för jämställdheten då kvinnor i större utsträckning än män uttrycker otrygghet vid utevistelse. Jämställdhetsmyndigheten instämmer i att det är viktigt med åtgärder som minskar denna otrygghet. Den farligaste platsen för en flicka eller kvinna är emellertid i hemmet. Pojkar och män med kopplingar till den gängkriminella miljön har ofta ett stort våldskapital. Det är därför viktigt att samordna det brottsförebyggande arbetet mot gängkriminalitet med det våldsförebyggande arbetet mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel. Beröringspunkter inom respektive område behöver lyftas fram för att bidra till mer träffsäkra och omfattande insatser.

Den tidigare promemorian som utrett vistelseförbud för barn² lyfter att den sociala kontexten i större utsträckning än vistelsemiljön utgör en drivande faktor vid utvecklandet av kriminella och normbrytande beteenden. Det kan finnas en egen utsatthet i grunden för pojkar och män som kan vara en bidragande orsak till att de senare ansluter eller rekryteras in i den gängkriminella miljön. Genom att förebygga våld och annan utsatthet tidigt kan barn och unga fångas upp och på så sätt kan man förhindra att de involveras i kriminalitet.

Barnrättsperspektivet

Promemorian brister i att beakta barnrättsperspektivet i utformandet av förslaget som innebär att barn under 18 år kan meddelas vistelseförbud. En sådan ordning kan få långtgående konsekvenser för barn och unga. Det kan leda till negativa effekter i ett längre livsperspektiv, bland annat att unga redan i tidig ålder hamnar i utanförskap.

Flera av barns fastslagna rättigheter inskränks av ett vistelseförbud, bland annat rätten till rörelsefrihet och till privat- och familjeliv. Vistelseförbudet kan utgöra en riskfaktor då mer tid troligen tillbringas i hemmet. Det gäller inte minst barn som lever i trångboddhet eller som utsätts för våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld och förtryck. Vistelseförbudet kan också försvåra tillgång till sammanhang som fungerar som skyddsfaktorer, såsom deltagande i fritidsaktiviteter och upprätthållande av positiva vänskapsrelationer. Därtill kan vägen till skolan, mataffären och andra platser som är viktiga för en fungerande vardag begränsas. Det är vidare inte

¹ Ds. 2023:17 s. 29.

² Ds. 2022:12 Vistelseförbud för barn.

önskvärt att barn kan försättas i skuld genom böter om de överträder ett vistelseförbud.

Ytterst finns det även möjligheter att inom ramen för lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) omhändertar barn som exempelvis begår brott, är i början av en kriminell utveckling, har ett antisocialt umgänge eller vistas i olämpliga miljöer. Vård med stöd av LVU syftar till att tillgodose barns behov av skydd, stöd och behandling där det råder ett stort fokus på vårdande insatser, till skillnad från vistelseförbud som främst utgör en avskiljande åtgärd.

Enligt Jämställdhetsmyndigheten saknas det i promemorian stöd för att förslaget uppnår det avsedda syftet och inskränkningarna står i proportion till ändamålet. Därmed utgör förslaget enligt myndigheten en omotiverad inskränkning i barns fri- och rättigheter.

För Jämställdhetsmyndigheten

Lena Ag
Generaldirektör

Hilda Holmström
Utredare

I ärendets slutliga handläggning har avdelningschef Berit Jernberg, enhetschef Mikael Thörn och chefsjurist Anna Tingbäck deltagit.